

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.1:352

Ігнатенко Руслана Володимирівна

аспірант кафедри фінансів

Одеський національний економічний університет

Игнатенко Руслана Владимировна

аспирант кафедры финансов

Одесский национальный экономический университет

Ignatenko Ruslana

PhD student at the Department of Finance

Odessa National University of Economics

**ФІНАНСОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ: НАСЛІДКИ
РЕФОРМИ**

**ФИНАНСОВАЯ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ В УКРАИНЕ:
ПОСЛЕДСТВИЯ РЕФОРМЫ**

**FINANCIAL DECENTRALIZATION IN UKRAINE: CONSEQUENCES
OF REFORM**

***Анотація.** Прагнення України до європейського простору визначається цілями і завданнями. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, затверджена Кабінетом Міністрів України від 1 квітня 2014 року, викликана політичними процесами, які передбачають фінансову децентралізацію. Децентралізація – це передача значних повноважень і бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування – це коли жителі міст і сіл самі вирішують більшість важливих питань, самі несуть відповідальність за шкільну і дошкільну освіту, охорону здоров'я першого рівня, культурні установи і*

зручності. Тобто головне завдання децентралізації та об'єднання громад – дати право вирішувати питання жителям міст і сіл. Реформа місцевого самоврядування покликана створити систему, в якій органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть ефективно виконувати свої функції, а громади шляхом виборів самі вирішують, як буде розвиватися їх регіон. Стаття є комплексним дослідження проблем фінансової децентралізації в Україні. Метою статті є розкриття особливостей фінансової децентралізації в Україні та вирішення питань щодо подальшої успішної реалізації реформи. Вирішені питання досягнення економічної ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Проведено аналіз результатів першого етапу реформи фінансової децентралізації. У статті аналізується динаміка формування об'єднаних територіальних громад, процес формування власних фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування. Доведено, що реформа дала поштовх до повноцінного розвитку громад, можливості поліпшити життя у кожному населеному пункті та у країні в цілому. У статті використано загальнонаукові та прикладні методи (історичний, математичної статистики, системного порівняння, структурно-функціональні підходи до аналізу даних). За результатами аналізу представлені основні рекомендації щодо забезпечення ефективності реалізації адміністративно-територіальної реформи та сталого розвитку реформи місцевого самоврядування.

Ключові слова: фінансова децентралізація, адміністративно-територіальна реформа, місцеві бюджети, власні доходи місцевих бюджетів, об'єднанні територіальні громади.

Анотація. Стремление Украины к европейскому пространству определяется целями и задачами. Концепция реформирования местного самоуправления и территориальной организации власти в Украине,

утвержденная Кабинетом Министров Украины 1 апреля 2014 года, вызвана политическими процессами, которые предусматривают финансовую децентрализацию. Децентрализация - это передача значительных полномочий и бюджетов от государственных органов органам местного самоуправления. Местное самоуправление - это когда жители городов и сел сами решают большинство важных вопросов, сами несут ответственность за школьное и дошкольное образование, здравоохранение первого уровня, культурные учреждения и удобства. То есть главная задача децентрализации и объединения сообществ - дать право решать вопросы жителям городов и сел. Реформа призвана создать систему, в которой органы исполнительной власти и органы местного самоуправления могут эффективно выполнять свои функции, а общины путем выборов сами решают, как будет развиваться их регион. Статья является комплексным исследованием проблем финансовой децентрализации в Украине. Целью статьи является комплексная оценка текущего состояния объединенных территориальных сообществ в контексте финансовой децентрализации. Решены вопросы достижения экономической эффективности деятельности органов местного самоуправления. Проведен анализ результатов первого этапа реформы финансовой децентрализации. В статье анализируется динамика формирования объединенных территориальных сообществ, процесс формирования собственных финансовых ресурсов органов местного самоуправления. Доказано, что реформа дала толчок к полноценному развитию общин, возможности улучшить жизнь в каждом населенном пункте и в стране в целом. Используются общенаучные и прикладные методы (исторический, математической статистики, системного сравнения, структурно-функциональные подходы к анализу данных). По результатам анализа представлены основные рекомендации по обеспечению эффективности реализации административно-

территориальной реформы и устойчивого развития реформы местного самоуправления.

Ключевые слова: *финансовая децентрализация, административно-территориальная реформа, местные бюджеты, собственные доходы местных бюджетов, объединенные территориальные общины.*

Summary. *Ukraine's striving for European space is determined by goals and objectives. The Concept of reforming local self-government and the territorial organization of power in Ukraine, approved by the Cabinet of Ministers of Ukraine on April 1, 2014, caused by political processes that provide for financial decentralization. Decentralization is the transfer of significant powers and budgets from government bodies to local governments. Local self-government is when residents in cities and villages themselves decide most of the important issues, are themselves responsible for school and preschool education, first-level health care, cultural institutions, and amenities. That is, the main task of decentralization and unification of communities is to give the right to resolve issues to residents of cities and villages. The reform is designed to create a system in which the executive authorities and local self-government bodies can effectively perform their functions, and the communities themselves decide through elections how their region will develop. The article examines the process of decentralization of power and the formation of united territorial communities. The purpose of the article is a comprehensive assessment of the current state of the united territorial communities in the context of financial decentralization. Used general scientific and applied methods (historical, mathematical statistics, system comparison, structural and functional approaches to data analysis). The paper describes two stages of decentralization and their gradual implementation in Ukraine. The article analyzes the dynamics of the formation of united territorial communities, the process of forming their own financial resources of local governments. It has*

been proven that the reform gave impetus to the full development of communities, the opportunity to improve life in every locality and in the country as a whole. At the same time, there are a number of problematic issues that require solutions for the successful continuation of the reform. Based on the results of the analysis, the main recommendations are presented to ensure the effectiveness of the implementation of the administrative-territorial reform and the sustainable development of the local government reform.

Key words: *financial decentralization, administrative-territorial reform, local budgets, own revenues of local budgets, united territorial communities.*

Постановка проблеми. Нині в Україні найбільш важливим напрямом проведення реформи є децентралізація. Із початком проведення реформи фінансової децентралізації, відповідальність у забезпеченні регіонального розвитку була перенесена на місцевий рівень. Саме органи місцевого самоврядування повинні ефективно виконувати функції управління розвитком територіальних громад. Об'єднані територіальні громади отримали фінансову підтримку та повноваження для забезпечення виконання програм розвитку відповідних територій. У зв'язку з цим виникає необхідність у поглибленому дослідженні проблематики формування ОТГ на сучасному етапі реформування органів місцевого самоврядування в умовах фінансової децентралізації, а також впливу фінансової децентралізації на фінансову самодостатність ОТГ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробка теоретичних і практичних аспектів фінансової децентралізації знайшла відображення у важливих документах: Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [2]; Законі України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3]; Законі України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо приведення у відповідність положень бюджетного законодавства у зв'язку із

завершенням адміністративно-територіальної реформи» [4] та інших нормативних документах. Дослідженням фінансової децентралізації, розвитку місцевого самоврядування, у т. ч. формування доходів місцевих бюджетів, висвітлено у працях таких вчених-економістів, як Волохова І. С. [1], Лелечко А. П. [5] та ряд інших. Однак складність цієї проблеми потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття особливостей фінансової децентралізації в Україні та вирішення питань щодо подальшої успішної реалізації реформи.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні в Україні триває процес децентралізації влади, що має на меті «процес передання, розширення компетенцій і повноважень, право незалежного прийняття рішень, систему управління, самостійність, делегування, явище, спосіб територіальної організації влади» [1, с. 82].

У квітні 2014 року Уряд схвалив основний концептуальний документ – «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади» [2]. Після цього був затверджений План заходів щодо її реалізації, які дали старт реформі.

Практична реалізація процесу об'єднання територіальних громад розпочалась у 2015 році Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3]. Добровільним об'єднанням членів ОТГ передбачається отримання можливості розпоряджатися ресурсами населених пунктів та відповідних повноважень.

До того ж, 15 липня 2020 року Верховна Рада України прийняла проект закону «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо приведення у відповідність положень бюджетного законодавства у зв'язку із завершенням адміністративно – територіальної реформи» № 3614 [4]. Згідно з цим документом, ОТГ переходять на прями міжбюджетні

відносини із Державним бюджетом, не підпорядковуючись районній раді, а самі визначають напрямок розвитку та на що витратити зароблені кошти.

«Поетапна децентралізація має бути здійснена шляхом упровадження прозорих правил передачі повноважень тим регіонам, які підтверджують (демонструють) достатню готовність взяти на себе відповідні зобов'язання щодо надання державних послуг. Це передбачає, по-перше, існування реального регіонального суб'єкта, що бере на себе відповідальність за реалізацію додаткових повноважень, по-друге, наявність у нього комплексу ресурсів (управлінських, організаційних, інтелектуальних, кадрових та ін.), які потрібні для додаткової роботи, і по-третє, прозорих механізмів та схем використання повноважень тощо» [5, с. 9].

Досвід проведення першого етапу децентралізації в Україні (2014 – 2018 роки) яскраво показав його успішність. Було запроваджено ряд змін пов'язаних із законодавчою базою. Саме нова законодавча база значно посилила мотивацію, створила належні правові умови та механізми для формування спроможних територіальних громад сіл, селищ, міст, які об'єднують свої зусилля. Також відіграла значну роль нова модель фінансового забезпечення місцевих бюджетів, які отримали певну автономію та незалежність від Державного бюджету.

Другий завершальний етап децентралізації (2019 – 2021 роки) – має на меті план дій спрямований на завершення основних частин програми реформ, а саме зменшення кількості районів та запровадження виконавчих комітетів для органів місцевого самоврядування в районах та областях. Таке завершення реформи на двох субрегіональних рівнях є дуже важливим для забезпечення належного управління та адміністративного об'єднання держави.

Таким чином, можемо проаналізувати результати реформи децентралізації в Україні за 2015 – 2019 роки. Динаміка формування ОТГ в Україні представлена в таблиці 1.

Таблиця 1

**Динаміка формування об'єднаних територіальних громад в Україні у
2015 – 2019 роках**

Показники	Роки				
	2015	2016	2017	2018	2019
Кількість ОТГ	159	366	665	806	1029
Кількість жителів в ОТГ (млн. осіб)	1,4	3,1	5,6	8,3	11,7
Площа ОТГ (тис. кв. км.)	36,8	89,6	167,5	193,5	246,8
Кількість територіальних громад, що об'єдналися та приєдналися	814	1782	3176	3738	4698
Кількість необ'єднаних та не приєднаних територіальних громад	10147	9179	7785	7223	6263

Джерело: складено автором на основі даних [6; 7]

Процес формування ОТГ в Україні проходить досить динамічно. Згідно статистичних даних на кінець 2019 року було створено 1029 ОТГ, з яких 49 ОТГ очікують ЦВК про призначення перших виборів та 44 ОТГ з адміністративними центрами у містах обласного значення. 223 ОТГ утворилися в 2019 році, тоді як у 2018 році – лише 141. Тобто процес децентралізації продовжується. Однак 6263 громад досі не об'єдналися, чим погіршують перспективи свого власного розвитку.

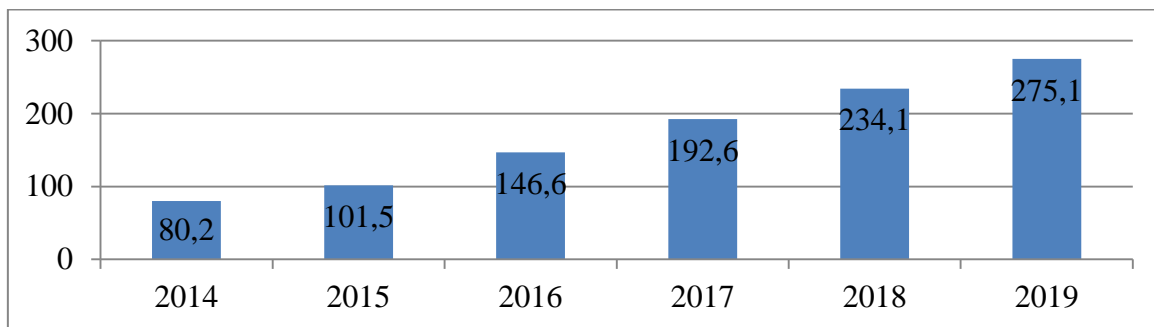
Загальна площа об'єднаних територіальних громад на кінець 2019 року займає 246,8 тис. кв. км., тобто 42,9 % від загальної площі України (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя). Натомість, кількість необ'єднаних та не приєднаних територіальних громад скоротилася на 38,3 % або складає 61,7 % від загальної кількості рад базового рівня станом на 01.01.2015 р.

У свою чергу, розширені інституційні та фінансові можливості ОТГ стимулюють стратегування спроможних територіальних громад відповідно до Державної стратегії регіонального розвитку-2020 та регіональних

стратегій. ОТГ отримали розширені можливості для ініціювання та участі у формуванні стратегій розвитку та їх втілення шляхом реалізації програм і проектів місцевого розвитку [8].

Формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування є однією з головних складових повноцінного розвитку України в умовах фінансової децентралізації. Таким чином, проаналізуємо фінансові ресурси органів місцевого самоврядування, саме в контексті проведення фінансової децентралізації (рис. 1).

Рис. 1. Динаміка власних ресурсів загального фонду місцевих бюджетів за 2014-2019 рр., млрд. грн.

Джерело: складено автором на основі [9]

З початком фінансової децентралізації доходи місцевих бюджетів стрімко зростають: якщо у 2014 році до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 80,2 млрд. грн., то у 2019 році обсяги надходжень зросли до 275,1 млрд. грн., що на 17,6 % більше показника 2018 року. Такі результати стали можливими завдяки розширенню повноважень і зростанню зацікавленості органів місцевого самоврядування у збільшенні надходжень до місцевих бюджетів, реалізації заходів щодо залучення резервів їх наповнення та підвищення ефективності адміністрування податків і зборів.

Серед дохідних джерел важливу роль у фінансовому забезпеченні місцевого самоврядування відіграють податкові надходження, які є основною статтею доходів місцевих бюджетів. У 2014 році їх величина

становила 78,2 млрд. грн. Щодо 2019 року, то податкові надходження зросли до 268,3 млрд. грн. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка обсягу та структури місцевих бюджетів України за 2014 – 2019 рр., млн. грн.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Власні доходи (без урахування міжбюджетних трансфертів), у т. ч.:						
Податкові надходження	80 230,1	101 574,7	146 648,3	192 671,5	234 105,1	275 170,1
Неподаткові надходження	2 010,1	3 892,1	5 377,1	6 931,9	6 991,8	6 853,8
Доходи від операцій з капіталом	10,891	14,662	13,553	22,273	9,619	9,148
Офіційні трансферти	116 782,3	173 196,8	194 706,2	261 278,5	285 032,7	244 355,3
Разом:	197 012,4	274 771,5	341 354,5	453 949,9	519 137,7	519 525,4

Джерело: складено автором на основі [10]

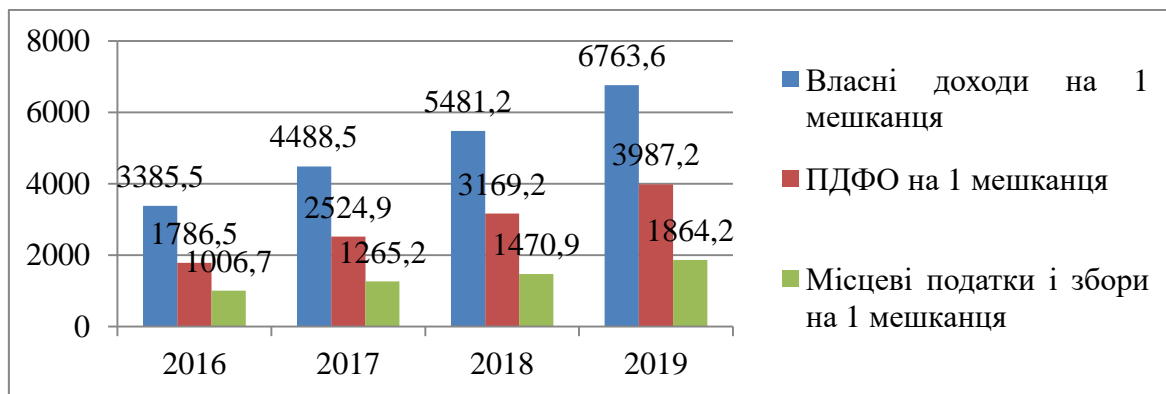
У 2014 – 2019 рр. обсяги неподаткових надходжень також зростали, хоча питома вага змінювалась по різному. У 2014 році їх величина становила 2,01 млрд. грн., а у 2019 році надходження становили 6,8 млрд. грн..

Нестабільна динаміка спостерігається у структурі такого надходження, як доходи від операцій з капіталом. У 2014 році їх величина становила 0,01 млрд. грн., а у 2019 році – 0,009 млрд. грн. Цей показник є дуже низьким та є наслідком зниження ефективності використання комунальної власності.

Проте основним проблемним питанням при формуванні дохідної частини місцевих бюджетів України є переважання міжбюджетних трансфертів у структурі доходів місцевих бюджетів, що свідчить про

пряму фінансову залежність місцевих органів влади від перерозподілу коштів через державний бюджет.

За підсумками 2019 року власні доходи загального фонду у розрахунку на 1-го жителя зросли, у порівнянні з 2018 роком, на 23,4 % і склали 6763,6 грн. (рис. 2). Ці фінансові ресурси дозволяють громадам: фінансувати заклади середньої освіти та дитячі садочки; організовувати надання медичної допомоги мешканцям громад; забезпечувати організацію роботи будинків культури, бібліотек, спортивних закладів; реалізувати інфраструктурні проекти та місцеві програми та заходи.

Рис. 2. Власні доходи загального фонду місцевих бюджетів на 1-го мешканця за січень-грудень 2016 – 2019 років, грн.

Джерело: складено автором на основі [6]

У 2019 році обсяг надходжень податку на доходи фізичних осіб у розрахунку на 1-го мешканця зріс, у порівнянні з 2018 роком, на 25,8 % і склав 3987,2 грн. Місцеві податки та збори на 1-го мешканця зросли на 26,7 % і склали 1864,2 грн.

Отже, оптимальний розмір громади показує баланс між масштабом та суспільною довірою, яка зосереджується на соціальних зв'язках, а саме можливість мешканців відчувати відповідальність за долю громади і спонукає сплачувати податки.

Завдяки фінансовій децентралізації суттєво змінилася ресурсна база місцевих бюджетів та сформувалися передумови для розвитку процесу добровільного об'єднання територіальних громад.

Водночас, існує низка невирішених питань, що формулюють ризики для подальшої успішної реалізації реформи. Відзначимо наступні проблемні моменти:

- 1) однією з найбільших проблем правової сфери є зволікання з упровадження змін до Конституції, що потрібні для повноцінного втілення Концепції місцевого самоврядування. Зокрема зміни стосовно адміністративно-територіального устрою, надання органам місцевого самоврядування ширших повноважень;
- 2) в Україні відсутній досвід управління фінансами об'єднаної територіальної громади, що обмежує підтримку реформування місцевих фінансів та спричиняє труднощі у вирішенні поточних проблем;
- 3) зростання обсягу фінансових ресурсів ОТГ призводить до підвищення ризиків неефективного їх використання;
- 4) неналежна ресурсна база для здійснення повноважень органів місцевого самоврядування;
- 5) не врегульоване питання оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади;
- 6) не врегульоване питання державного контролю та нагляду за законністю діяльності органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню адміністративних та соціальних послуг;
- 7) відсутність форм прямого народовладдя (виборів, референдумів).

Подальша успішна реалізація реформи децентралізації вимагає продовження роботи щодо удосконалення законодавчо-нормативного забезпечення реформи.

Також для вирішення проблемних питань щодо подальшого формування ОТГ необхідно:

- активізувати та затвердити перспективні плани із 100 % покриттям територій усіх областей;
- максимально сприяти добровільному об'єднанню та приєднанню громад, особливо до міст обласного значення;
- зміцнити засади конституційного ладу України;
- здійснювати належний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування;
- удосконалити систему державної фінансової підтримки добровільного об'єднання територіальних громад та забезпечити стабільними джерела такої підтримки;
- органам державного управління оперативно реагувати на ризики та загрози;
- створити умови для забезпечення потреб та інтересів громадян;
- розвивати місцеву демократію.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, з 2014 року в Україні активно проходить процес децентралізації влади. Нині гарантією реалізації реформи місцевого самоврядування і децентралізації влади є створення об'єднаних територіальних громад. Посилення спроможності громади дієво впливати на суттєві характеристики якості свого життя – основа її сталого розвитку.

Оцінка результатів децентралізації свідчить про динамічність процесу у більшості регіонів України за 2015 – 2019 роки. Реформа місцевого самоврядування призвела до зміни територіального устрою та створення об'єднаних територіальних громад більш як на третині території України. Аналіз фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування України дозволив виявити позитивні тенденції до зростання власних

доходів місцевих бюджетів. Така результативність свідчить про поступову зміну системи управління на місцях, розширення повноважень органів місцевого самоврядування та можливість забезпечення високого рівня якості життя населенню.

Реформа децентралізації має великий потенціал для стимулювання розвитку регіонів України, а через нього – розвитку всієї країни.

Література

1. Волохова І. С. Місцеві фінанси та перспективи поглиблення фінансової децентралізації в Україні: монографія. Одеса: Атлант, 2014. 462 с.
2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. // Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (дата звернення: 30.07.2020).
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5.02.2015 № 157-VIII // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-VIII#Text> (дата звернення: 03.08.2020).
4. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо приведення у відповідність положень бюджетного законодавства у зв'язку із завершенням адміністративно-територіальної реформи від 15.07.2020 № 794-IX // Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-20#Text> (дата звернення: 03.08.2020).
5. Лелечко А.П. Децентралізація в системі державного управління в Україні: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2006. 20 с.

6. Моніторинг процесу децентралізації влади станом на січень 2020 року // Міністерство розвитку громад та територій України. URL: https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main_info (дата звернення: 06.09.2020).
7. Децентралізація влади: офіційний сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення: 07.09.2020).
8. Децентралізація влади: як зберегти успішність в умовах нових викликів? // Національний інститут стратегічних досліджень. Київ, 2018. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/Dopovid_Decentralization-ready-474fa.pdf (дата звернення: 14.09.2020).
9. Довідки щодо стану виконання місцевих бюджетів за 2014 – 2019 рр. / Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 11.09.2020)
10. Річні звіти про виконання державного бюджету за 2014 – 2019 рр. // Державна Казначейська служба України. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (дата звернення: 11.09.2020)

References

1. Volokhova I.S. (2014) *Miscevi finansy ta perspektyvy poghlyblennja finansovoji decentralizaciji v Ukrajinі*. [Finances and prospects for deepening financial decentralization in Ukraine]. Odessa: Atlant (in Ukrainian).
2. Cabinet of Ministers of Ukraine (1 April 2014), «Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine №333-p. «On Approval of Concept of Reforming Local Self-Government and Territorial Organization of power in Ukraine». URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80> (Accessed: 30.07.2020). (In Ukrainian).

3. The Law of Ukraine (05 February, 2015). № 157-VIII «On Voluntary Association of Territorial Communities». [Verhovna Rada Ukrai'ny]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-VIII#Text>, (Accessed: 03.08.2020). (In Ukrainian).
4. The Law of Ukraine (15 July, 2020). №794-IX “On adoption as a basis of the draft Law of Ukraine on Amendments to the Budget Code of Ukraine to bring into line the provisions of budget legislation in connection with the completion of administrative-territorial Reform”. [Verhovna Rada Ukrai'ny]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-20#Text> (Accessed: 03.08.2020). (In Ukrainian)
5. Lelechko A.P. (2006) Decentralizacija v systemi derzhavnogho upravlinnja v Ukrajinii [Decentralization in the system of public administration in Ukraine] (PhD Thesis), Kyiv.
6. Monitoring the process of decentralization of power as of January 2020. Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine. [Online], URL: https://decentralization.gov.ua/mainmonitoring#main_info (Accesses: 06.09.2020)
7. Decentralization of power: an official website. [Online]. URL: <http://www.decentralization.gov.ua/> (Accessed: 07.09.2020).
8. Decentralization of power: how to maintain success in the face of new challenges? National Institute for Strategic Studies. (2018) [Online] URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/Dopovid_Decentralization-ready-474fa.pdf (Accessed: 14.09.2020)
9. Information on the state of execution of local budgets for 2014 - 2019. Ministry of Finance of Ukraine. [Online], URL: <https://mof.gov.ua/uk> (Accesses: 11.09.2020).
10. Annual reports on the implementation of the state budget for 2014 – 2019. State Treasury Service of Ukraine. [Online], URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua> (Accesses: 11.09.2020).